

วัฒนธรรมอีสาน: การตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน แก่นคูณ*

Isan Culture: Naming of Monkan Kankoon's Songs

อนันตศักดิ์ พาลแก้วเกษ, เซอร์รี่ เกษมสุขสำราญ, เมตตา ฟองฤทธิ์, ชานยุธร สอนจันทร์,
ชมนบุญ สุทธิปัญโญ, สันติ กิพพา และหนึ่งฤทัย ม่วงเย็น
Anantasak Phonkaewkate, Cherry Kasemsuksamran, Mettar Fongrit, Chanyuth Sonjan,
Chomboon Sutthipunyo, Santi Thipphana and Neungreuthai Muangyen
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Roi-Et Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: anantasak01@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วัฒนธรรมอีสานที่ปรากฏในการตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ โดยวิธีการศึกษาชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ ทั้งหมด แล้วเลือกบทเพลงที่มีชื่อเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต เป็นจำนวนเพลงทั้งสิ้น 66 เพลง มาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า

1. ด้านวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) วัฒนธรรมภาษาอีสาน พบว่า มี 50 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 75.75 2) วัฒนธรรมการแต่งกาย พบ 1 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 1.51 3) วัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้าน พบจำนวน 3 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 4.54 และ 4) วัฒนธรรมการใช้ชื่อสถานที่ในภาคอีสาน พบจำนวน 5 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 7.57
2. ด้านประเพณี พบจำนวน 4 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 6.06
3. ด้านความเชื่อ พบจำนวน 4 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 6.06
4. ด้านวิถีชีวิต พบจำนวน 13 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 19.69

คำสำคัญ: วัฒนธรรมอีสาน; การตั้งชื่อบทเพลง; มนต์แคน แก่นคูณ

Abstract

The objective of this article is to examine the Isan culture that emerged from the name of Monkan Kankoon's songs. By reviewing all Monkan Kaenkoon's song titles, 66

*ได้รับบทความ: 19 เมษายน 2565; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2566

Received: April 19, 2022; Revised: June 20, 2023; Accepted: June 28, 2023

songs with names associated with culture, tradition, belief, and way of life were identified to be used as data for the analytical study as follows.

1. Culture is divided into four categories: 1) Isan language culture discovered 50 songs, accounting for 75.75 percent of the total. 2) Dressing culture, 1 song discovered, representing 1.51 percent 3) Folk performance culture discovered 3 songs representing 4.54 percent, and 4) Isan place name culture discovered 5 songs representing 7.57 percent.
2. Tradition was represented by 4 songs, accounting for 6.06 percent of the total.
3. There were 4 songs for belief, accounting for 6.06 percent.
4. The way of life was represented by 13 songs, accounting for 19.69 percent of the total.

Keywords: Isan Culture; Naming of Songs; Monkan Kankoon

1. บทนำ

วัฒนธรรม เป็นคำที่พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศ์ประพันธ์ บัญญัติขึ้นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2483 โดยแปลมาจากคำว่า Culture ในภาษาอังกฤษ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2546, หน้า 97) ให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรมไว้ว่า เป็นสิ่งที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของชาติและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งของความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของประเทศชาติ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญของชาติ ซึ่งคนในชาติหรือสังคมนั้นๆ กำหนดขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งในด้านวิถีชีวิต กฎหมาย จารีต ประเพณี ตลอดจนศีลธรรมอันดีงาม ทั้งนี้วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ สังคม และถ่ายทอด วัฒนธรรมจึงมีการเกิด การเติบโต และเสื่อมสลายได้ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาค

อีสาน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2558, หน้า 21-23) ซึ่งวัฒนธรรมแต่ละภาคก็จะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆ ดังที่วัฒนธรรมอีสานทำหน้าที่เป็นสื่อกลางสำคัญสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความรัก ความสามัคคี ความหวงแหน และความภูมิใจในท้องถิ่นของกลุ่มคนอีสาน นอกจากนี้วัฒนธรรมอีสานยังแฝงคติชีวิต และการอบรมสั่งสอนให้คนอีสานใช้ชีวิตในกรอบของขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม รู้กาลเทศะ รู้ถูก รู้ผิด รู้หน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในด้านต่างๆ ผ่านนิทานชาวบ้าน คำผญา สำนวน สุภาษิต และบทเพลง

บทเพลงนับเป็นสื่อสำคัญที่มีอิทธิพลและเป็นที่ยอมรับของบุคคลโดยทั่วไป ในกลุ่มของคนอีสานจะมีเพลงเฉพาะกลุ่มเรียกว่า เพลงลูกทุ่ง ทั้งนี้เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่สามารถสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดและวิถีชีวิตของคนอีสานหรือคนชนบทได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นอยู่ ภาษา อาชีพ ประเพณี ความเชื่อ และ

ค่านิยมทางสังคมที่ถ่ายทอดผ่านบทเพลงได้อย่างกลมกลืน และนอกจากเนื้อหาที่ปรากฏในเพลงแล้ว วัฒนธรรมอีสานยังสามารถสะท้อนผ่านการตั้งชื่อบทเพลงลูกทุ่งได้ร่วมด้วย

การตั้งชื่อบทเพลงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อคนไทย โดยการตั้งชื่อนั้นเป็นการใช้ถ้อยคำสำหรับเรียกแทนคน สัตว์ สถานที่ หรือสิ่งต่างๆ นพดล สมจิตร (2560, หน้า 1) กล่าวว่า “ชื่อนับเป็นการใช้ภาษาลำดับต้นๆ ของมนุษย์ที่เป็นเครื่องมือแสดงผลลัพธ์จากการใช้ภาษาของมนุษย์ผ่านกระบวนการคิดและการตกลงร่วมกันในสังคมกำหนดคำเรียกชื่อสิ่งต่างๆ ทั้งคน สัตว์ และสิ่งของที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการสื่อสาร” การตั้งชื่อผู้ตั้งมักจะมีการเลือกใช้ถ้อยคำภาษาที่น่าสนใจ และสื่อความหมายได้ชัดเจน สำหรับวงการเพลง เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงอีกแนวหนึ่งที่ได้ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศไทย และเป็นเพลงที่มีเนื้อหาที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสังคมไทยในปัจจุบันได้ดี โดยเฉพาะสังคมชนบท สุภัทร แก้วพัตร (2546, หน้า 1) กล่าวว่า “เพลงลูกทุ่งหลายเพลงสามารถสะท้อนถึงสภาพของสังคม ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมไทย และหลายเพลงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย” การตั้งชื่อเพลงลูกทุ่ง ผู้ประพันธ์มักจะมีการเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงให้เห็นถึงเนื้อหาหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในเพลงมาใช้ในการตั้งชื่อ ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ทันทีว่าเพลงนั้นเป็นเพลงที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องใด ดังนั้นการตั้งชื่อเพลงจึงนับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าเนื้อหาของเพลง ที่จะช่วยดึงดูดให้ผู้ฟังสนใจฟังเพลงนั้นๆ ได้ นอกจากนี้ชื่อเพลงยังช่วยสะท้อนให้เห็น

ถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่หรือวัฒนธรรมต่างๆ ได้ดีอีกด้วย

มนต์แคน แก่นคูณ เป็นนักร้องลูกทุ่งชาวไทยสังกัดค่ายแกรมมี่โกลด์ ในเครือจีเอ็มเอ็มแกรมมี่ เป็นศิลปินที่มียอดเข้าชมใน YouTube ประเทศไทย สูงสุดเป็นปีที่ 2 โดยในปี 2021 มียอดเข้าชมสูงถึง 808 ล้านครั้ง (Thai PBS, 2565) บทเพลงที่มีชื่อเสียงของมนต์แคน แก่นคูณ เช่น วอนหลวงพ่อรวย เจ้าตัวว่าฮักอ้าย คำว่าฮักกันมันเหี้ยมไส คิดฮอดจนฝันเห็น อดีตรักมักสาวครู ฯลฯ ทั้งหมดนี้ล้วนได้รับความนิยมอย่างสูง เนื่องจากมีท่วงทำนองที่ไพเราะ และเนื้อหาที่ลึกซึ้งกินใจ ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้เขียนบทความวิชาการนี้ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวัฒนธรรมอีสานที่ปรากฏในชื่อเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ ว่าชื่อเพลงนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอีสานด้านใดได้บ้าง ด้วยวิธีการศึกษาชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ ทั้งหมดแล้วเลือกบทเพลงที่มีชื่อเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต เป็นจำนวนเพลงทั้งสิ้น 66 เพลง มาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์ การศึกษาครั้งนี้ทำเกิดประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจด้านการสื่อความหมายทางภาษาที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตในบริบทสังคมท้องถิ่นอีสานผ่านชื่อเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ

2. ผลการศึกษา

1. ด้านวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1.2 วัฒนธรรมด้านภาษา ภาษาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งมนุษย์สร้างขึ้น เพื่อทำให้สามารถ

ดำรงชีวิตอยู่ได้ วัฒนธรรมทางภาษามีมาอย่างยาวนานผ่านการเรียนรู้ผ่านความรู้สึกนึกคิด ประสบการณ์ การถ่ายทอด การสืบสาน วัฒนธรรมทางภาษามีการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งมีการเสื่อมสลายได้ สอดคล้องกับพระอุดมธีรคุณ และบัณฑิตา จารุมา (2563, หน้า 52-63) กล่าวว่า ภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ทางเสียงและตัวอักษรที่มนุษย์คิดค้นขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการ โดยผู้พูดหรือผู้เขียนและผู้ฟังหรือผู้อ่านจำเป็นต้องเรียนรู้ระบบสัญลักษณ์และความหมายของสัญลักษณ์เดียวกัน จึงจะเข้าใจความหมายของระบบสัญลักษณ์นั้น ภาษาจึงเป็นแบบแผนที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของคนในสังคม เพราะเหตุนี้จึงทำให้ภาษามีลักษณะเดียวกับวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ด้วยลักษณะเฉพาะของภาษาที่มีหน้าที่เพื่อการสื่อสารความหมายอันสะท้อนความคิด ทศนคติ ค่านิยมและถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าภาษามีฐานะเป็นสาขาหนึ่งของวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นการเรียนการสอนทักษะภาษาในสถาบันการศึกษาปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องเรียน วัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย และเมื่อคนต่างภาษาสื่อสารกันจึงต้องมีความเข้าใจ วัฒนธรรมการใช้ภาษาของ เจ้าของภาษาจึงจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสื่อสาร

ภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นภาษาท้องถิ่นที่ใช้พูดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นภาษาลาวสำเนียงหนึ่งเรียกว่า “ภาษาอีสาน” ซึ่งมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อคนในสังคมเป็น

อย่างยิ่งจากการศึกษาในด้านวัฒนธรรมการนำภาษาอีสานมาตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณพบว่า มี 50 บทเพลง จากบทเพลงทั้งหมด 66 บทเพลง ในบทความนี้จะนำมาอธิบายเพียง 10 บทเพลง ดังนี้

ตัวอย่าง

1. บทเพลงเจ้าบ่าวอย่าฟ้าวกอด คำว่า ฟ้า หมายถึง ريب
2. บทเพลงคิดฮอดจนฝันเห็น คำว่า คิดฮอด หมายถึง คิดถึง
3. บทเพลงอดีตรักมักสาวครู คำว่า มัก หมายถึง ชอบ
4. บทเพลงอยากเมื่อบ้านเฮาได้ คำว่า เมื่อ หมายถึง กลับ คำว่า เฮา หมายถึง เรา คำว่า ได้ หมายถึง จังเลย
5. บทเพลงแต่..คนที่อายฮัก คำว่า อายฮัก หมายถึง คนที่พี่รัก
6. บทเพลงคำว่าฮักกัน มันเหี้ยมไส คำว่า ฮัก หมายถึง รัก คำว่า เหี้ยมไส หมายถึง หล่นทั้งตรงไหน
7. บทเพลงลูกพ่อย่าท้อเด้อ คำว่า เด้อ หมายถึง นะ
8. บทเพลงบ่อยากเจอหน้าคู่กรณี คำว่า บ่ หมายถึง ไม่
9. บทเพลงเจ้าตัวว่าฮักอาย คำว่า เจ้า หมายถึง เธอ คำว่า ตัว หมายถึง โโกหก คำว่า ฮัก หมายถึง รัก คำว่า อาย หมายถึง พี่
10. บทเพลงสีให้อ้ายขาดใจพุ้นบ้อ คำว่า สีให้อ้ายขาดใจพุ้นบ้อ หมายถึง จะให้พี่ขาดใจตายเลยหรือ

จากตัวอย่างชื่อบทเพลงที่ยกตัวอย่างข้างต้น พบว่า ชื่อบทเพลงส่วนใหญ่ของมนต์แคน แก่นคูณ มีการนำภาษาอีสานมาตั้งเป็นชื่อบทเพลงให้มีความน่าสนใจและสะดุดตาสะดุดใจ คิดเป็นร้อยละ 75.75 เพราะชื่อบทเพลง คือ ส่วนสำคัญที่สุดของบทเพลง และเป็นหัวใจของบทเพลง เพราะเป็นสื่อที่สื่อความหมายอันแรกที่จะทำให้คนรู้จักบทเพลง และอย่างฟังเพลงนั้นๆ โดยผู้ประพันธ์เพลงจะนำภาษาอีสานมาใช้ในการตั้งชื่อบทเพลง เป็นการกล่าวสรุปเรื่องราวทั้งหมดของบทเพลงที่ต้องการนำเสนอให้เห็นเรื่องราวทั้งหมดของ บทเพลง การตั้งชื่อบทเพลงส่วนใหญ่จะสรุปเป็นคำสั้นๆ ที่ครอบคลุมเรื่องราว เนื้อหา จนนำไปสู่การตั้งเป็นชื่อบทเพลง หลักการตั้งชื่อเพลง คือ ใช้คำสั้นๆ มีความหมายกินใจ ให้คนฟังอย่างฟังเพลง และที่สำคัญต้องสื่อความหมายไปยังเนื้อเพลง และครอบคลุมเนื้อหาเพลงทั้งหมด เช่น เจ้าตัวว่าฮักอ้าย กอดฮักให้มัน ฮู้บว่าคึดฮอด ฯลฯ

1.2 วัฒนธรรมการแต่งกายของมนุษย์ คือการนำเครื่องนุ่งห่มมาปกปิดร่างกาย ซึ่งมีลักษณะและเอกลักษณ์แตกต่างกันไปตามลักษณะปัจจัยของสภาพภูมิอากาศและเอื้อประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของแต่ละเผ่าพันธุ์ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นมารยาทและค่านิยมที่ต้องแต่งกายให้เหมาะสมกับวาระโอกาสต่างๆ ซึ่งเครื่องแต่งกายที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตคนไทยทุกยุคทุกสมัย และใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย นั่นคือ “ผ้าขาวม้า” ที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติที่มีคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นไทยได้เป็นอย่างดี และคุณค่าเชิงวิชาการนั้นทำให้เกิดองค์ความรู้ใน

มิติต่างๆ อาทิ ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวิถีชีวิต เป็นต้น (กษิดเดช เนื่องจำนง, 2560, หน้า 84-93) ส่วนในแง่ของความเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอีสาน วสันต์ ชาพิทักษ์, ศุภกร บุญอริญ และอนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ (2564, หน้า 27-50) ได้อธิบายถึง ผ้าขาวม้า หรือผ้าด้าม ว่าเป็นผ้าที่คนอีสานมีการผลิตเพื่อใช้สอยมาแต่โบราณ นิยมทอผ้าใช้เองจากเครื่องทอผ้าแบบพื้นเมือง และมีการใช้ประโยชน์จากผ้าขาวม้าหลากหลายวิธี เช่น ใช้คาดเอว โปกหัว เช็ดเหงื่อและทำความสะอาดร่างกาย

จากการศึกษาในด้านวัฒนธรรมการแต่งกายที่ปรากฏในการตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ พบ 1 บทเพลง คือ บทเพลงผ้าขาวม้าผืนเก่า จากทั้งหมด 66 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 1.51 ชื่อบทเพลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าขาวม้าของชาวอีสาน นอกจากจะใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มแล้วยังมีประโยชน์ใช้สอยหลากหลาย ซึ่งเนื้อหาในบทเพลงผ้าขาวม้าผืนเก่า กล่าวว่า “ผ้าขาวม้าผืนเก่าของอ้าย เปื้อนคราบเหงื่อไคลเปื้อนกลิ่นไอหนุ่มนา ยืนให้สาวซบน้ำตาลหั่นเช็ดรอยหม่นจากคนลิ้มลา” เป็นการแสดงความรักและความห่วงใยต่อหญิงสาวอันเป็นที่รักโดยการยืมผ้าขาวม้าที่ตนใช้เช็ดเหงื่อเพื่อซบน้ำตาลหญิงสาวยามที่ผิดหวังเสียใจ และอีกท่อนหนึ่งในบทเพลง “หนุ่มนาคือผ้าขาวม้าผืนเก่า บ่หอมดอกเจ้าแต่ฮักซื่อจริงจัง” แสดงให้เห็นความจริงใจอย่างสัตย์ซื่อถึงแม้จะไม่มีมูลค่า แต่ “ผ้าขาวม้า” คือ เครื่องหมายของรักแท้

1.3 วัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านอีสาน ที่ปรากฏการตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน แก่นคูณ พบ

จำนวน 3 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 4.54 การแสดง
พื้นบ้านของชาวอีสานที่สังคมรับรู้ร่วมกันคือแสดง
หมอลำ สอดคล้องพระสมุห์อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ
(2556, หน้า 1) กล่าวว่า หมอลำเป็นวัฒนธรรมอัน
ล้ำค่าของคนอีสานในด้านศิลปวัฒนธรรมการแสดง
พื้นบ้าน วิถีชีวิตของคนอีสานไม่เคยขาดเสียง
ขับร้องหมอลำกล่าวว่า ชื่อบทเพลงของมนต์แคน
แก่นคูณ ที่กล่าวถึงหมอลำ ดังนี้

ตัวอย่าง

“บทเพลงอ้ายมันหมอลำ บทเพลงมนต์
แคนลำซิ่ง บทเพลงผู้บ่าวรดแห่แห่ลูกสาว
เจ้าภาพ”

จากตัวบทข้างต้นชื่อบทเพลงของมนต์
แคน แก่นคูณ กล่าวถึงการแสดงพื้นบ้านอีสาน
กล่าวคือ หมอลำ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมหลักของแสดง
พื้นบ้านอีสาน เนื้อเรื่องบทเพลงอ้ายมันหมอลำ
กล่าวถึง หนุ่มอีสานคนหนึ่งใช้ชีวิตแบบพื้นบ้าน
ทั่วไปของชาวอีสาน มีลักษณะอนุรักษ์นิยมที่ขึ้น
ขอบหมอลำ โดยไม่สนใจว่าใครจะมองว่าไม่ทันสมัย
ไม่ช่วยรุ่นสมัยใหม่ หนุ่มชาวอีสานคนดังกล่าวรัก
และศรัทธาในวัฒนธรรมของตน ส่วนบทเพลงมนต์
แคนลำซิ่ง กล่าวถึง หมอลำแขนงหนึ่งที่เป็นส่วน
หนึ่งของศิลปะการแสดงหมอลำของชาวอีสาน
ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างหมอลำกลอนและ
หมอลำเพลิน ช่วงแรกเรียกว่า “หมอลำกลองซิ่ง”
ระยะหลังหมอลำนำเสนอลักษณะการซิ่งมากกว่า
(นำเสนอจังหวะเตี้ย บทเพลงหมอลำ บทเพลงลูกทุ่ง
หมอลำ) จึงมีชื่อเรียกใหม่ว่า “ลำซิ่ง” ขณะเดียวกัน
บทเพลงผู้บ่าวรดแห่แห่ลูกสาวเจ้าภาพ เป็น
วัฒนธรรมการแสดงที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน เดิมที

เป็นการแห่กลองยาวประกอบดนตรี พิณ ปัจจุบัน
พัฒนาเป็นรถแห่ มีลักษณะนำรถยนต์ประกอบกับ
เครื่องกระจายเสียง ขนาดเล็ก ใหญ่ ตามพอใจของ
เจ้าของกิจการ เปิดเพลงที่มีจังหวะเร้าใจชวนให้
ออกทำเต็นจังหวะต่างๆ ต่อมาพัฒนาการจากเปิด
เพลงเป็นการแสดงสด กล่าวคือ มีนักร้องนำวงรถ
แห่ และมีการเล่นดนตรีสด

1.4 วัฒนธรรมการใช้ชื่อสถานที่ใน
ภาคอีสานที่ปรากฏการตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน
แก่นคูณ พบจำนวน 5 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 7.57
ชื่อสถานที่ในภาคอีสานที่ปรากฏในชื่อบทเพลง
ลำซื่อยำร้องให้ บทเพลงริมฝั่งหนองหาน บทเพลง
ร้องไห้แข่งทุ่งกุลารุ บทเพลงคิดฮอดเชียงคาน บทเพลง
คอยน้องที่ช่องเม็ก ทั้ง 5 บทเพลงสะท้อนให้เห็นถึง
วิถีชีวิตของชาวอีสานที่ผูกพันกับสถานที่ประจำถิ่น
ที่เป็นธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำ พื้นที่ทำนาและ
ถิ่นที่อยู่อาศัย เมื่อเกิดความรู้สึกเศร้าเสียใจในเรื่อง
ราวความรักก็จะคิดถึงบรรยากาศและสถานที่ที่เคย
ร่วมใช้ชีวิตกับคนรักด้วย ดังเช่นตัวอย่างใน “บทเพลง
ริมฝั่งหนองหาน บทเพลงฟ้างามยามแลง บทเพลง
ข้างทุ่งหนองหาน บทเพลงอ้ายนั่งเบิ่งฟ้าคิดฮอด
แก้วตา บทเพลงเจ้าไปสืเลื้อพระธาตุเชิงชุมถามข่าว
และบทเพลงภูพานบ้านเฮายังคอยเสมอ”

นอกจากนี้ ในบทเพลงร้องไห้แข่งทุ่งกุลารุ
ตัวอย่างบทเพลง “ลมโชคชะตา พัดพาให้เราเหิน
ห่าง ทุ่งกุลารุฟ้าแจ่มจางปาง นาทามน้ำท่าบมี”

ซึ่งสะท้อนให้เห็นความทุกข์ยากของชาว
อีสานในพื้นที่ทุ่งกุลารุที่ทำนาด้วยความยากลำบาก
จนต้องทิ้งพลัดถิ่นไปทำงานที่เมืองใหญ่เพื่อความ
อยู่รอด แต่ก็ยังมีความคิดถึงครอบครัวกับคนรักอยู่

ตลอดเวลา ซึ่งพื้นที่ทุ่งกุลารเป็นพื้นที่การเกษตรขนาดใหญ่ในภาคอีสาน ในอดีตเป็นพื้นที่ที่แห้งแล้ง ปลูกพืชอะไรก็ไม่เจริญเติบโต ดังที่ปรากฏในเรื่องเล่า “ชนเผ่ากุลาร ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยจากเมืองมะตะมะกุลารได้เดินทางค้าขายผ่านทุ่งแห่งนี้ ไม่พบแหล่งน้ำ ไม่มีต้นไม้ให้ร่มเงา มีแต่หญ้าขึ้นสูงเต็มไปด้วยหนาม

ส่วนดินก็เป็นดินทราย ยากลำบากแก่การเดินทาง เหมือนเดินทางอยู่กลางทะเลทราย ทั้งหมดจึงได้แต่นอนร้องไห้ จนมีชาวพื้นเมืองผ่านมาพบเข้า จึงช่วยเหลือหาบหามกันไปพยาบาลในหมู่บ้าน ผู้รอดตายจึงเล่าเหตุการณ์ก่อนที่จะได้รับความช่วยเหลือว่า เอาแต่นอนให้เพียงอย่างเดียว ชาวบ้านจึงตั้งชื่อทุ่งนี้ว่า ทุ่งกุลาร้องไห้ในอดีต ทุ่งกุลาร้องไห้ในหน้าแล้ง จะแห้งแล้งมากเพราะเป็นดินปนทราย หน้าฝนน้ำจะท่วมทุ่งทุกปี ได้ผืนดินลงไปเป็นดินเค็ม น้ำที่สูบขึ้นมาก็เป็นน้ำเค็ม ไม่สามารถปลูกพืชผลอะไรได้” (อีสานร้อยแปด, 2561)

2. ด้านประเพณี หมายถึง แบบความคิด ความเชื่อ การกระทำ ค่านิยม ทศนคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผนที่กระทำในโอกาสต่างๆ ลักษณะสำคัญของประเพณี คือสิ่งที่ปฏิบัติเชื่อถือมานานจนกลายเป็นแบบอย่างความคิดหรือการกระทำที่ได้สืบทอดกันมาและยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของส่วนร่วม สิ่งใดเมื่อประพฤติซ้ำๆ กันอยู่บ่อยๆ จนเป็นความเคยชิน ก็เกิดเป็นนิสัยขึ้นมา ความประพฤติเหมือนๆ กันส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เรียกว่าประเพณีหรือนิสัยสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่า ประเพณีคือความประพฤติของคนส่วนรวมที่ถือกันเป็นธรรมเนียมหรือเป็นระเบียบแบบแผนและสืบทอดกันมาจนเป็น

พิมพ์เดียวกัน และยังคงอยู่ได้เพราะมีสิ่งใหม่เข้ามา ช่วยเสริมสร้างสิ่งเก่าอยู่เสมอและกลมกลืนเข้ากันได้ดี จนทำให้ประเพณีเดิมยังคงอยู่ต่อไปได้ (ดนัยไชโยธธา, 2546, หน้า 117) สำหรับ พิธีกรรม คือรูปแบบของพฤติกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นพิธีการสำหรับกลุ่มชนทั่วไปที่กระทำเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ (ประชิด สกฤษณ์พัฒน์, 2546, หน้า 60) ดังนั้น พิธีกรรมและประเพณีมีความหมายใกล้เคียงตามความหมาย ดังที่ แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2548, หน้า 87) กล่าวคำว่า ประเพณี (Tradition) กับคำว่า พิธีกรรม (Rite) มีความหมายใกล้เคียงกันมาก บางครั้งก็ใช้ในความหมายเดียวกัน แต่เท่าที่ผ่านมามีคำแรกน่าจะมีความหมายกว้างกว่าคือกินความไปถึงวิถีชีวิต ในขณะที่คำว่า พิธีกรรมมีความหมายไปในเชิงพิธีกรรม หรือกิจกรรมเฉพาะกิจมากกว่า การตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ ได้สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีถิ่นและพิธีกรรมที่ปรากฏอยู่ในท้องถิ่นอีสานไม่ว่าจะเป็นประเพณีไหลเรือไฟ ประเพณีการแต่งงาน เป็นต้น ดังปรากฏ 5 บทเพลง ได้แก่ “บทเพลงเรือไฟไหลรัก บทเพลงเข็ญคอยสาว บทเพลงเจ้าบ่าวอย่าฟ้าวทอด บทเพลงงานแต่งงานคนจน และบทเพลงสร้างฝันด้วยกัน”

จากบทเพลงทั้งหมด 66 เพลง คิดเป็นร้อยละ 7.57 เพลงเรือไฟไหลรัก ได้สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีไหลเรือไฟซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของภาคอีสานที่จัดขึ้นในช่วงออกพรรษาตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นประเพณีที่ชาวอีสานภาคภูมิใจซึ่งเป็นประเพณีที่ได้ยึดถือปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน สืบทอดมาจนปัจจุบัน เป็นประเพณีที่มีความยึดโยง

กับความเชื่อพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนปฏิบัติเป็นพุทธบูชาอันเนื่องมาจากการบูชารอยพระพุทธบาท การระลึกถึงพระคุณของพระแม่คงคา ซึ่งประเพณีไหลเรือไฟได้สะท้อนให้เป็นถึงวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานที่ได้ผูกติดอยู่กับความเชื่อทางพุทธศาสนา ประเพณีดังกล่าวได้ถูกนำมาเสนอผ่านบทเพลงที่แสดงถึงตัวตนความท้องถิ่นอีสานที่มีวิถีการดำเนินชีวิตภายใต้ร่มเงาของพระพุทธศาสนาที่มีการจัดงานประเพณีไหลเรือไฟเป็นประจำทุกปี ซึ่งในเนื้อหาของเพลงได้กล่าวถึงความรักของหนุ่มสาวในงานบุญประเพณีไหลเรือไฟที่เปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบเจอกัน อันทำให้ดูเหมือนว่าประเพณีไหลเรือไฟเป็นสื่อกลางที่นำพาให้หนุ่มสาวมาพบปะกันหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เรือไฟไหลรัก” ซึ่งหมายถึง ประเพณีไหลเรือไฟที่มีผู้คนได้หลงไหลมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเปิดโอกาสให้เป็นพื้นที่ของหนุ่มสาวที่จะได้พลอดรักกันในงานบุญประเพณีดังกล่าวด้วย

นอกจากนั้น แล้วเพลงของมนต์แคน แก่นคูณยังได้เสนอความเป็นตัวตนของคนอีสานผ่านบทเพลงที่สะท้อนให้เห็นถึงศิลปะการแสดงอันเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะของชาวอีสาน ดังปรากฏในบทเพลงเซิ้งคอยสาว ซึ่งคำว่า “เซิ้ง” นั้นบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของคนอีสานที่ผูกติดอยู่กับความสนุกสนานอันเป็นบุคลิกลักษณะเฉพาะของคนภาคอีสานมีความแตกต่างจากภาคอื่นๆ โดยลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งของคนภาคอีสานที่เด่นชัดคือเป็นคนชอบสนุก การเซิ้ง คือการฟ้อนรำประกอบดนตรีแบบพื้นบ้านของภาคอีสานที่มีท่วงท่ารวดเร็ว ฉับไว ผู้เข้ากระบวนแห่จะมีทั้ง

ชาย หญิง รำเซิ้งกันไปอย่างสนุกสนาน ซึ่งการรำเซิ้งได้กล่าวเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของภาคอีสาน โดยเฉพาะในงานบุญต่างๆ มักจะมีการแห่กระบวนการเซิ้งอยู่แทบทุกงาน ดังนั้นคำว่า “เซิ้ง” จึงกลายเป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของคนอีสานที่รักสนุกสนานเดิมอยู่แล้ว บทเพลงเซิ้งคอยสาว จึงได้บ่งบอกถึงวัฒนธรรมประเพณีผ่านศิลปะการแสดงของคนอีสานได้อย่างน่าสนใจ

นอกจากนั้น บทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณยังเน้นเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีไทย อันเป็นประเพณีที่คนไทยทุกหมู่เหล่าให้ความสำคัญ นั่นก็คือ ประเพณีการแต่งงาน ซึ่งเป็นประเพณีที่ฝังใจของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันซึ่งถือเป็นธรรมเนียมที่ดีงาม เป็นประเพณีที่ช่วยเสริมความเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิตคู่สำหรับบ่าวสาวในการตัดสินใจครองคู่กันโดยการทำพิธีกรรมแต่งงานอย่างมีขั้นตอน เพลงของมนต์แคน แก่นคูณได้สะท้อนให้เห็นถึงภาคอีสานก็เป็นภาคหนึ่งให้ความสนใจในประเพณีการแต่งงานมากเป็นพิเศษ ซึ่งปรากฏอยู่ในหลายบทเพลงด้วยกันได้แก่ เพลงเจ้าบ่าวอย่าฟ้าวกอด เพลงงานแต่งงานคนจน เพลงสร้างฝันด้วยกันบ่ บทเพลงดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของการแต่งงาน โดยเฉพาะชาวอีสานนั้นผู้ที่จะเป็นคู่ครองกันจะต้องผ่านกรรมพิธีแต่งงานก่อน กล่าวคือ ก่อนที่ทั้ง 2 ฝ่ายจะมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในครอบครัวเดียวกันจะต้องผ่านการแต่งงานก่อนถึงจะสามารถใช้ชีวิตอยู่กันอย่างผัวเมียได้ ลักษณะเช่นนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการให้เกียรติฝ่ายหญิงที่มีความเชื่อและปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของฮิดคองประเพณีแบ่งท้องถิ่นอีสานจะต้องรัก

นวลสงวนตัว ไม่ชิงสุกก่อนห่าม อันเป็นรูปแบบปฏิบัติผู้คนภาคอีสานทุกหมู่เหล่า บทเพลงมนต์แคน แก่นคูณ ถึงแม้จะเป็นบทเพลงลูกทุ่งในสังคมยุคใหม่ แต่ก็ยังเน้นย้ำให้ความสนใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีแบบเก่าแก่เอาไว้ให้เป็นอนุชนรุ่นหลังได้ยึดถือปฏิบัติตามจารีตประเพณีได้อย่างมีนัยสำคัญ

3. ด้านความเชื่อเป็นสิ่งที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์มาช้านาน ถึงแม้ว่าโลกจะมีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน แต่มนุษย์ยังต้องการสิ่งที่เติมเต็มภายในจิตใจโดยเฉพาะคนอีสาน กล่าวคือ “ความเชื่อ” ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อด้านศาสนา ความเชื่อเรื่องผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถแสดงอิทธิปาฏิหาริย์เหนือธรรมชาติ ถึงแม้คนอีสานจะนับถือและยึดมั่นในพระพุทธศาสนาแต่เป็นการนับถือที่ผสมผสานกันระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาผีหรือความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สอดคล้องกับบุญยงค์ เกศเทศ (2540, หน้า 133) กล่าวว่า รูปแบบพระพุทธศาสนาในวรรณกรรมอีสานเป็นพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน ซึ่งเป็นความเชื่อผสมผสานกันอยู่ระหว่างคติความเชื่อถือผีและพุทธศานานอกจากนี้ยังสะท้อนความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถาและฤกษ์ยาม ซึ่งชาวอีสานมีลักษณะภาพสะท้อนเรื่องค่านิยม อุดมการณ์ของสังคม บรรทัดฐานของสังคม ตลอดชีวิตบ้านการเมือง ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย การผูกเสี่ยว เป็นต้น และยังสอดคล้องกับอนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ (2561, หน้า 154-172) กล่าวว่า ชาวอีสานผูกพันกับธรรมชาติวัฒนธรรม ชุมชนอย่างแน่นแฟ้น ได้รับการสั่งสมแนวคิด

ภูมิปัญญา ปลูกศรืธา คติ ความเชื่อจนเป็นแบบแผนการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า สังคมอีสานเคร่งครัดในรูปแบบของประเพณี พิธีกรรม การตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณด้านความเชื่อพบว่า มี 4 เพลง จากบทเพลงทั้งหมด 66 เพลง คิดเป็นร้อยละ 6.06 ดังนี้

ตัวอย่าง

“บทเพลงรอปาฏิหาริย์ บทเพลงฝันดีเด้อเหล่า บทเพลงชาติหน้าฮักอ้ายเด้อ บทเพลงวอนหลวงพ่อรวย”

จากตัวบทที่เป็นชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของชาวอีสาน กล่าวคือ บทเพลงรอปาฏิหาริย์ เป็นการกล่าวถึงหนุ่มสาวชาวอีสานคู่หนึ่งที่เป็นคนรักกัน ต่อมาฝ่ายหญิง (แฟนสาว) ได้ไปแต่งงานกับคนอื่นหนุ่มอีสานที่เป็นคนรักเก่าจึงได้แต่เฝ้ารอกว่าปาฏิหาริย์จะเกิดขึ้น ให้คนรักเก่าของตนเปลี่ยนใจไม่แต่งงานกับคนรักใหม่กลับมาแต่งงานกับตน ส่วนบทเพลงฝันดีเด้อเหล่า กล่าวถึง หนุ่มอีสานไปทำงานต่างถิ่น ทุกวันหลังเลิกงานจะโทรพูดคุยกับคนรัก ก่อนวางสายทุกครั้งทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายจะอวยพรซึ่งกันและกันขอให้ฝันดี โดยชาวมีความเชื่อว่าการฝันดีตื่นเช้ามาจะพบแต่เรื่องดีๆ ในการดำเนินชีวิต ขณะเดียวกันบทเพลงชาติหน้าฮักอ้ายเด้อ หนุ่มอีสานรักหญิงอีสานคนหนึ่ง แต่ความรักไม่สมหวัง จึงได้เฝ้าภาวนาว่าชาติหน้าขอให้ได้เป็นคนรักกัน เพราะชาติปัจจุบันไม่สามารถเป็นคนรักกันได้ เพราะเชื่อว่าการบุญร่วมกัน หรือการขอพรอยากสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะสามารถช่วยให้เจอกันและเป็นที่รักในชาติหน้าได้ และบทเพลงวอนหลวงพ่อรวย

กล่าวถึง หมู่อีสานคนหนึ่งไปกราบขอพรกับหลวงพ่อรวย เพราะเชื่อว่าหลวงพ่อรวยจะสามารถคลbanksลให้ตนมีชีวิตที่ขึ้นได้ โดยเฉพาะความรวย

4. ด้านวิถีชีวิต “วิถีชีวิต” (Lifestyle) มีความหมายโดยสังเขป หมายถึงการดำเนินชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง ตั้งแต่การมีลมหายใจหรือการเกิดไปจนกระทั่งการหมดลมหายใจหรือการเสียชีวิต (Oscar Barnett, 2564) วิถีชีวิตของคนอีสานมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังจะเห็นได้จากการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับไร่นา อาชีพหลักของชาวอีสานคือการทำการเกษตร เช่นการทำนา ทำไร่ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ จับสัตว์น้ำตามห้วย หนอง คลอง บึง มาประกอบอาหารเพื่อเลี้ยงชีพ เป็นต้น ขณะเดียวกันนั้นชาวอีสานเป็นคนรักถิ่นฐาน มีความสามัคคี กตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ ดังที่ อุทัย สุขสิงห์ และคณะ (2555, หน้า 28) กล่าวว่า ชีวิตความเป็นอยู่ของคนอีสานในอดีตนั้นเรียบง่าย เอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน มีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันกับทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย จนเกิดเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมที่สวยงาม อีกทั้งชีวิตตามชนบทของคนอีสานจะอาศัยอยู่ตามท้องทุ่งและไร่นา บ้านไม่ใหญ่ ใช้ชีวิตเรียบง่าย ซึ่งวิถีชีวิตของชาวอีสานปรากฏสะท้อนผ่านบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ จำนวน 13 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 19.69 ดังนี้

“บทเพลงอดีตรักมักสาวครู บทเพลงอีกสาวเสริมสวย” บทเพลงนี้ปรากฏวิถีชีวิตของผู้ชายชาวอีสานที่มีความชื่นชมและชื่นชอบผู้หญิงที่ประกอบอาชีพสุจริต พึ่งพาตนเองได้ มีหน้าที่การ

งานดี มั่นคง ดังเช่น อาชีพครู อาชีพช่างเสริมสวย เป็นต้น จะเห็นได้ว่าอาชีพดังกล่าวเป็นอาชีพที่สุจริต มีรายได้มั่นคง สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดี ส่วน “บทเพลงรอเธอที่นวนคร” ปรากฏวิถีชีวิตของผู้ชายชาวอีสาน ด้วยการย้ายถิ่นฐานในการทำมาหากิน มารอหญิงอันเป็นที่รักอยู่ต่างถิ่น หรือเมืองที่อยู่ห่างไกลภูมิลาเนาของตนเอง คือเมือง “นวนคร” แสดงให้เห็นว่า เมืองนวนครที่ย้ายมานั้นหากเปรียบกับภูมิลาเนาอีสานแล้วมีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นแหล่งทำมาหากินที่สร้างรายได้ที่มั่นคงและมากกว่าอาชีพที่เคยทำมา

ขณะเดียวกัน “บทเพลงทิ้งนามาสร้างฝัน” ปรากฏวิถีชีวิตของผู้ชายชาวอีสาน ด้วยการย้ายถิ่นฐานหรือละทิ้งอาชีพเดิม ดังคำว่า “ทิ้งนา” แสดงให้เห็นได้ว่าเป็นการละทิ้งอาชีพการทำนาจากถิ่นฐานเดิมของตนเอง มาทำมาหากินยังถิ่นใหม่ เพื่อก่อสร้างความฝันให้เป็นจริง และความฝันนั้นอาจเป็นจริงทำให้มีรายได้มากกว่าการทำนาอย่างเดิม ส่วน “บทเพลงอ้ายจนทนได้บ่” ปรากฏวิถีชีวิตของชาวอีสาน ที่มีความยากลำบากในการดำเนินชีวิต เพราะมี “ความจน” มาเป็นกรอบกำหนด จึงมีความกังวลว่าหากจะสร้างครอบครัวในขณะที่ยากจนนั้น ผู้หญิงที่จะมาเป็นคู่ครองในอนาคตจะอดทนได้หรือไม่ นอกจากนี้ “บทเพลงมีเจ้าบ่ย่านจน และบทเพลงสู้ช่วยกันเด้อ..แม่บักคิดฮอด” ปรากฏวิถีชีวิตของชาวอีสานอีกด้านหนึ่งคือผู้ชายชาวอีสานเป็นคนหนักเอาเบาสู้ ไม่กลัวความยากจน หรือความลำบาก เป็นคนที่ต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ ได้อย่างดี มีความขยันและอดทนขอเพียงมีหญิงอันเป็นที่รักอยู่เคียงข้าง และคอย

เป็นกำลังใจให้แกกัน ก็ไม่เกรงกลัวกับอุปสรรคใดๆ “บทเพลงเตะน้ำหยอกปลา” ปรากฏวิถีชีวิตของชาวอีสาน คือการทำมาหากินตามแหล่งน้ำของชาวอีสานเพื่อยังชีพ เป็นการหาปลาโดยใช้เท้า “เตะน้ำ” เพื่อหลอกล่อปลา โดยให้ปลาหลงคิดว่า เป็นเหยื่อตกลงน้ำแล้วก็มาโผล่อยู่บริเวณนี้ จากนั้นก็จะสามารถจับปลาได้ง่าย จะเห็นได้ว่าการเตะน้ำหยอกปลานั้นเป็นวิถีชีวิตของชาวอีสานที่ใช้ในการทำมาหากินรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ “บทเพลงอยากเมื่อบ้านเฮาได้ บทเพลงโรงงานปิดคึดฮอดน้องและลำล่องแม่โทรหาน้ำต้าย้อย” ปรากฏวิถีชีวิตของชาวอีสาน กล่าวคือคนอีสานเป็นคนที่รักถิ่นฐานบ้านเกิด มีความกตัญญูทวดเวทิตาต่อบุพการี ผู้มีพระคุณ จะเห็นได้ว่าเมื่อมีปัญหาหรือเกิดอุปสรรคบางอย่างขึ้นในชีวิต เราจะหวนนึกถึงบ้านเกิดเมืองนอนหรือคิดถึงคนรัก เพื่อให้ลืมความยากลำบากที่เจอในขณะนั้นบ้างเป็นบางครั้งว นอกจากนี้ “บทเพลงลำล่องคึดฮอดคีนนอนนา และบทเพลงมานอนนาเด้อ” ปรากฏวิถีชีวิตของชาวอีสานว่าอาศัยและใช้ชีวิตอยู่ตามทุ่งนา สามารถนอนหลับพักผ่อนได้อย่างสบายเมื่ออยู่ในที่ที่สบายใจ ปลอดภัยและมีความสุข เช่น ทุ่งนา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ชาวอีสานมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ไม่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกับใคร แต่จะเป็นคนที่มีหัวใจมั่นคงในรัก รักถิ่นฐานบ้านเกิด มีความกตัญญูทวดเวทิตา และคนอีสานเป็นคนที่รักในความถูกต้อง ชื่นชมและชื่นชอบคนที่ประกอบอาชีพสุจริต มีหน้าที่การงานมั่นคง ช่วยกันทำมาหากิน

3. สรุป

วัฒนธรรมอีสาน: การตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน แก่นคูณ แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. ด้านวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวัฒนธรรมการนำภาษาอีสานมาตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน 50 บทเพลง จากบทเพลงทั้งหมด 66 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 75.75 2) วัฒนธรรมการแต่งกายที่ปรากฏในการตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน 1 บทเพลง จากทั้งหมด 66 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 1.51 3) วัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏการตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน 3 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 4.54 และ 4) วัฒนธรรมการใช้ชื่อสถานที่ในภาคอีสานที่ปรากฏการตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน 5 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 7.57

2. ประเพณี การตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน 4 เพลง จากบทเพลงทั้งหมด 66 เพลง คิดเป็นร้อยละ 7.57

3. ด้านความเชื่อ การตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน มี 4 เพลง จากบทเพลงทั้งหมด 66 เพลง คิดเป็นร้อยละ 6.06

4. ด้านวิถีชีวิต การตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ พบจำนวน 13 บทเพลง คิดเป็นร้อยละ 19.69

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้ง 4 ด้านแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมในการตั้งชื่อบทเพลงของมนต์แคน แก่นคูณ ที่เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมด้านต่างๆ ของชาวอีสานผ่านบทชื่อ

บทเพลงได้อย่างดี สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ทุกเพศ ทุกวัยในสังคมปัจจุบัน ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจด้านการสื่อความหมายทางภาษาที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตในบริบทสังคมท้องถิ่นอีสาน เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ในแวดวงวิชาการที่กว้างขึ้นผ่านการศึกษาชื่อเพลงของมนต์แคน

แก่นคุณ

4. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาครั้งนี้ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอีสานที่ปรากฏในการตั้งชื่อบทเพลงมนต์แคน แก่นคุณ แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ รายละเอียดตามที่ปรากฏในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ประจำปี พุทธศักราช 2558*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- กษิต์เดช เนืองจำนงค์. (2560). ผ้าขาวม้า: คุณค่าและความหมายจากทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 21(1), 84-93.
- दनัย ไชยโยธา. (2546). *สังคม วัฒนธรรม และประเพณี*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นพดล สมจิตร. (2560). *กลวิธีการตั้งชื่อเล่นของนักเรียน*. (การค้นคว้าอิสระอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2540). *ดอนปู่ตา: ป่าวัฒนธรรมอีสาน*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร.

- ประชิด สกฤษณ์พัฒน์. (2546). *วัฒนธรรมพื้นฐานประเพณีไทย*. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญา.
- พระสมุห์อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ. (2556). *การศึกษาตัวบทและบทบาทของหมอลำคณะบ้านร่มเย็น จังหวัดมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระอุดมธีรคุณ และบัณฑิตกา จารุมา. (2563). ภาษาและวัฒนธรรม: ความหมาย ความสำคัญและความสัมพันธ์ระหว่างกัน. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 7(3), 52-63.
- วสันต์ ชาพิทักษ์, ศุภกร บุญอริญ และอนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ. (2564). สัญญะความเป็นอีสานบนเวทีหมอลำหมู่ ในฤดูกาล 2561-2563. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 10(2), 27-50.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2546). *ฐานระบบคิดการตั้งกระทรวงวัฒนธรรม และการดำเนินงานวัฒนธรรมยุคปฏิรูประบอบราชการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สุภัทร แก้วพัตร. (2546). *การตั้งชื่อเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2548). *วัฒนธรรมในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ. (2561). การศึกษาตัวบทและบทบาทของผีป่วน ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์*, 6(1), 154-172.
- อีสานร้อยแปด. (2561). *ประวัติและตำนานทุ่งกุลาร้องไห้*. เข้าถึงได้จาก <https://esan108.com/%E0%B8%97%E0%B8%.html>
- อุทัย สุขสิงห์ และคณะ. (2555). *รายงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวกับประเพณีกรรมทางเทคโนโลยีสิ่งของเครื่องใช้ในอดีตภาคอีสานตอนล่าง*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- Oscar Barnett. (2564). *วิถีชีวิตคืออะไร*. เข้าถึงได้จาก <https://visitkemer.org>
- Thai PBS. (2565). *สรุป 10 อันดับ ยอดวิวสูงสุดในยูทูบไทย*. เข้าถึงได้จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/311434>

